

Taushetsplikt og informasjonsdeling i det forebyggende arbeidet mot ekstremisme og radikalisering

En utredning til ekstremismekommisjonen av professor, ph.d. Morten Holmboe¹

¹ Synspunktene i denne utredningen står for min egen regning.

Innhold

Innledning. Spørsmål til utredning	4
1 En oversikt over mulighetene for informasjonsdeling mellom tjenester etter gjeldende regelverk (lover, forskrifter og rundskriv) som er relevant for arbeidet mot ekstremisme og radikaliserings	4
1.1 Innledning	4
1.2 Typer taushetsplikt	6
1.2.1 Politiet og påtalemyndigheten	6
1.2.2 Andre forvaltningsorganer	6
1.2.3 Helsepersonell	7
1.3 Aktive plikter som går foran taushetsplikten	7
1.3.1 Menneskerettslige forpliktelser	7
1.3.2 Avvergingsplikt (straffeloven § 196)	7
1.3.3 Plikt til å søke å avverge alvorlig ulykke (straffeloven § 287)	9
1.3.4 Helsepersonells plikt til å varsle nødetater	9
1.3.5 Plikt til å varsle barnevernet	9
1.3.6 To omdiskuterte unntak	10
1.4 Regler om opplysningsrett	11
1.4.1 Politiet	12
1.4.2 Forvaltningen	12
1.4.3 Helsepersonell	13
1.5 Frivillige organisasjoner. Tros- og livssynssamfunn	15
2 En kort presentasjon av den danske Retsplejeloven § 115, evt. med relevante rettskilder og en kort sammenligning av adgangen til å dele informasjon mellom tjenester på ekstremismefeltet i Norge og i Danmark	16
2.1 Politiets taushetsplikt overfor andre organer	17
2.2 Andre forvaltningsorganers taushetsplikt overfor politiet	17
2.3 De norske reglene sammenlignet med de danske	17
3 Hvilke hensyn gjør seg gjeldende for og imot en utvidet adgang til å dele informasjon?	17
3.1 Hvor stort er behovet?	17
3.2 Noen grunnleggende forutsetninger	18
3.3 Et verdimeslig spenningsfelt: Kan en vid delingsadgang virke mot sin hensikt?	19
3.4 Hensyn for og mot en utvidelse av adgangen til å dele taushetsbelagt informasjon	19
3.4.1 Generelt	19
3.4.2 Særregler for forskjellige organer?	20
3.4.3 Oppsummering	22

4	Dersom man innfører en utvidet hjemmel for deling, hvilke sikkerhetsmekanismer bør være på plass?.....	22
4.1	Vilkårene for å dele taushetsbelagt informasjon	22
4.1.1	Formalisert samarbeid	22
4.1.2	Helsepersonells behov for opplysninger fra politiet ved sikkerhetsvurderinger	23
4.2	Bruk av informasjonen	24
4.3	Lagring og tilgang	25
5	Hvordan (lovteknisk) kan en lavere terskel for informasjonsdeling ved radikaliseringsbekymring innføres i norsk rett?.....	25
5.1	Informasjonsutveksling ved et formalisert samarbeid.....	25
5.2	Hjemmel for helsevesenet til å gi opplysninger for å få opplysninger	26
5.3	Hjemmel til å gi opplysninger om myndige personer til foreldre?.....	26
5.4	Ny tvangshjemmel?	26
6	Oppsummering	27
	Referanser.....	28

Innledning. Spørsmål til utredning

I mandatet er oppdraget beskrevet slik:

«Rapporten skal inneholde:

- 1- En oversikt over mulighetene for informasjonsdeling mellom tjenester etter gjeldende regelverk (lover, forskrifter og rundskriv) som er relevant for arbeidet mot ekstremisme og radikaliserings.
- 2- En kort presentasjon av den danske Rettsplejeloven § 115, evt. med relevante rettskilder og en kort sammenligning av adgangen til å dele informasjon mellom tjenester på ekstremismefeltet i Norge og i Danmark.
- 3- Hvilke hensyn gjør seg gjeldende for og imot en utvidet adgang til å dele informasjon? *Feks. bedre samarbeid vs. tillit til tjenesteapparatet.*
- 4- Dersom man innfører en utvidet hjemmel for deling, hvilke sikkerhetsmekanismer bør være på plass? *Feks. knyttet til kontroll, overprøving og regler for behandling/viderebehandling av personopplysninger.*
- 5- Hvordan (lovteknisk) kan en lavere terskel for informasjonsdeling ved radikaliseringsbetyrning, innføres norsk rett? *Feks. endringer i særlovene, forskrift etter fvl. § 13 g.»*

Utredningen følger systematikken i mandatet.

En foreløpig versjon av utredningen ble sendt kommisjonens sekretariat i mai 2023 og fremlagt muntlig for kommisjonen i juni 2023. Deretter har kommisjonens sekretariat sendt enkelte oppfølgingsspørsmål og ønsker om utdypninger.

1 En oversikt over mulighetene for informasjonsdeling mellom tjenester etter gjeldende regelverk (lover, forskrifter og rundskriv) som er relevant for arbeidet mot ekstremisme og radikaliserings

1.1 Innledning

Forebygging av straffbare handlinger kan ikke skje av en enkelt etat alene. Skal man samarbeide, må det utveksles informasjon (se for eksempel Lid, 2022 om kommuners samarbeid med politiet).

Det er selvsagt ikke slik at alle som radikaliseres, er psykisk syke. Og – kanskje enda mer selvsagt – er det ikke slik at flertallet av psykisk syke radikaliseres. I forbindelse med utgivelse av en revidert versjon av rundskriv om politiets bistand til helsevesenet (Helsedirektoratet, 2023a) ble det fremholdt (Helsedirektoratet, 2023b):

«Det er likevel viktig å understreke at det er svært få personer med psykiske lidelser som utgjør en risiko for andre., sier assisterende helsedirektør Espen Rostrup Nakstad og assisterende politidirektør Håkon Skulstad.»

Mæland-utvalget (2023, s. 193) fremholder på bakgrunn av registerdata at det i 2020 ble rapportert om fare for andre på 665 av de 185 000 pasientene over 16 år som hadde vært til behandling i psykisk helsevern. Utvalget legger til grunn at det neppe er slik at alle med forhøyet voldsrisiko er dekket av dette tallet, men at tallet likevel sier noe om hvor liten denne pasientgruppen er.

Noen mennesker radikaliseres uten å være psykisk syke, og svært mange er psykisk syke uten å radikaliseres. Tiltak mot radikalisering kan derfor ikke bare rettes inn mot psykisk syke. Samtidig er det vanskelig å se bort fra at psykisk sykdom i noen tilfeller spiller en rolle (Gjelsvik & Bjørge, 2018, s. 263-268). Det har derfor vært naturlig å se hen til tidligere utredninger, også om samarbeidet mellom helsevesenet og politiet om å forebygge at psykisk syke mennesker begår alvorlige voldshandlinger.

Gjerningspersonens *hensikt*² kan være avgjørende for om alvorlige straffbare handlinger rammes av de alminnelige straffebudene eller av straffebudene mot terror (se Holter, 2020; Husabø, 2022; Matningsdal, 2023). Klassifiseringen av en handling som terrorhandling kan ha betydning for hvilke virkemidler politiet eller Politiets sikkerhetstjeneste kan bruke. Men behovet for forebygging er det samme. Jeg går derfor ikke nærmere inn på dette skillet her.

Hva som er god forebygging, er et omfattende spørsmål. Her nøyer jeg meg med å vise til utvalgt litteratur (Bjørge, 2011, 2015; Myhrer, 2011; Runhovde & Skjevrek, 2018).

Det er en ofte uttalt oppfatning om at ulike regler om taushetsplikt kan gjøre reglene vanskelig å forstå og hindre samarbeid (Gjelsvik & Bjørge, 2018, s. 275; Stang et al., 2013). Et eksempel er 25. juni-utvalgets oppsummering av sine funn (Jansen et al., 2023, s. 91):

- «Utvalgets undersøkelser har vist at hverken PST eller Oslo politidistrikt kontaktet helsemyndighetene med ønske om å verifisere eller berike antagelsene om Matapours [siktetes] helse slik de fremgår av vitneavhør i straffesakene og i politiets egne journalføringer.
- Så vidt utvalget er kjent med har hverken PST eller politiet selv delt informasjon om Matapour med helsevesenet med ønske om at helsevesenet skal benytte denne i sine vurderinger eller dele relevant informasjon tilbake.
- De som arbeidet forebyggende med denne saken i politiet og i PST har i liten grad hatt tilgang på relevant helsekompetanse, eller etterspurt dette.
- Helseopplysninger har i liten grad vært del av politiets og PSTs vurderinger av Matapours intensjon og kapasitet, eller i deres vurderinger av hvilke tiltak som eventuelt kunne være hensiktsmessige i hans tilfelle.»

Det er vanskelig å unngå at reglene er forskjellige, siden ulike instanser skal ivareta forskjellige hensyn og verdier. Taushetsplikten befinner seg i et verdimessig spenningsfelt (Henriksen et al., 2022, s. 18 flg.; NOU 2010: 3, s. 113).³ Samtidig er det ikke gitt at dagens taushetspliktregler alle er hensiktsmessig utformet for samfunnets og enkeltmenneskenes behov.

Denne utredningen er ment å gi en oversikt over gjeldende rett og angi noen mulige lovtekniske løsninger. Jeg tar ikke mål av meg til å etterprøve empirisk om forskjellige yrkesgrupper oppfatter reglene om taushetsplikt mer forskjellig enn det er grunnlag for, eller om reglene oppfattes som vanskeligere enn de er. Det er imidlertid mye som taler for at det er tilfellet (Mæland et al., 2023, s. 155):

² Se straffeloven § 131 jf. § 22 første ledd bokstav a.

³ Kapittel 11 i NOU 2010: 3 er utredet av professor Tor-Geir Myhrer, se NOU-en s. 12.

«Manglende samhandling kan skyldes at helsepersonell tolker taushetspliktbestemmelsene for strengt, at det er uklarheter i roller, juridiske rammer eller finansieringsansvar, eller at samhandlingsverktøy ikke benyttes.»

Formålet med utredningen er å gi kommisjonen et grunnlag for egne vurderinger. En bredt sammensatt kommisjon er langt mer egnet enn en enkeltstående juridisk forsker til å avveie de ulike hensynene som står mot hverandre. I den grad jeg antyder preferanse for noen løsninger, er jeg selvsagt åpen for at andre kan se annerledes på de verdimeslige avveiningene som må foretas.

Taushetsplikt kan være begrunnet i hensynet til borgernes personvern eller forretningsmessige interesser, eller av hensyn til samfunnets behov for at opplysninger ikke spres til uvedkommende. Fanebestemmelsen for den første typen taushetsplikt er forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1 og 2.

Et eksempel på begge typer taushetsplikt er *politiregisterloven § 23*. Bestemmelsen fastsetter – etter mønster av forvaltningsloven § 13 – i første ledd taushetsplikt for noens personlige forhold og for opplysninger av konkurransemessig betydning. Etter andre ledd gjelder taushetsplikten «også for opplysninger som det ut fra hensynet til etterforskningen i den enkelte sak, hensynet til spanings- og etterretningsvirksomheten eller hensynet til politiets operative virksomhet og organiseringen av denne er nødvendig å holde hemmelig».

Spørsmålet om deling av informasjon ligger innebygget i regler om taushetsplikt. Argumenter for en streng taushetsplikt kan begrunnes både i rimelighet og nytte. Når borgere gir informasjon av personlig karakter til forvaltningen, er det gjerne enten av plikt (for eksempel som vitner) eller fordi forvaltningen krever opplysninger for å kunne vurdere et ønske fra borgeren. Et eksempel på det siste er at borgeren har søkt om en støtte, eller trenger hjelp på annet vis. Det kan være en bekymringssamtale, eller spørsmål i forbindelse med straffegjennomføring. En ung lovbrøyer som ønsker å få ungdomsstraff i stedet for ubetinget fengsel, må for eksempel i praksis gi en del opplysninger både før og etter dommen.

For ordens skyld presiserer jeg at jeg ikke går inn på regler om utveksling av opplysninger under straffegjennomføring.⁴

1.2 Typer taushetsplikt

1.2.1 Politiet og påtalemyndigheten

Politiet og påtalemyndigheten er dels underlagt reglene om taushetsplikt i politiregisterloven kapittel 6, dels reglene i politiloven § 24 jf. forvaltningsloven §§ 13 flg. Avgjørende for om det ene eller det andre regelsettet gjelder, er om behandlingen av opplysningene er til «politimeslige formål» etter politiregisterloven § 2 nr. 13 (Fredriksen, 2021; Holmboe et al., 2022/2023; Keiserud et al., 2023a; Myhrer, 2022, s. 399-407). I teorien har det vært reist spørsmål om polititjenestepersoner som bistår helsevesenet, får taushetsplikt etter helsepersonellovens regler (Øyen, 2022).

1.2.2 Andre forvaltningsorganer

De fleste forvaltningsorganer er underlagt taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 flg. For noen forvaltningsorganer er det fastsatt en taushetsplikt med utgangspunkt i forvaltningsloven

⁴ Se straffegjennomføringsloven § 4 i om utlevering av opplysninger fra kriminalomsorgen til politiet og påtalemyndigheten.

§§ 13 flg., men med strengere regler både om hva som er taushetsbelagt og hvilken adgang organet har til å dele opplysninger med andre.⁵

1.2.3 Helsepersonell

Helsepersonell har taushetsplikt etter reglene i helsepersonelloven kapittel 5 (§§ 21 flg.). Helsepersonell har blant annet anledning til å dele opplysninger dersom den som er vernet av taushetsplikten samtykker (§ 22), eller dersom bestemte vilkår er oppfylt (§ 23). Reglene om helsepersonells opplysningsrett er behandlet nedenfor under punkt 1.4.3. Etter helsepersonelloven § 31 har helsepersonelloven plikt til å varsle nødetatene (politi og brannvesen) «dersom dette er nødvendig for å avverge alvorlig skade på person eller eiendom».⁶

1.3 Aktive plikter som går foran taushetsplikten

1.3.1 Menneskerettslige forpliktelser

Etter de internasjonale menneskerettskonvensjonene har staten blant annet en plikt til å søke å sikre borgernes liv, helse og privatliv. Det å ha regler om plikt til å søke å avverge fremtidige lovbrudd kan et stykke på vei utledes av disse pliktene. Samtidig gir menneskerettighetene borgerne et vern blant annet mot inngrep i privatlivets fred (Holmboe, 2022b).

1.3.2 Avvergingsplikt (straffeloven § 196)

Etter straffeloven § 196 første ledd første punktum «straffes den som unnlater gjennom anmeldelse eller på annen måte å søke å avverge et lovbrudd eller følgene av det, på et tidspunkt da dette fortsatt er mulig, og det fremstår som *sikkert eller mest sannsynlig* at lovbruddet er eller vil bli begått».⁷

Denne avvergingsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt, men gjelder bare ved overtredelser av nærmere bestemte straffebud. Disse straffebudene (ca. 50 i alt) dekker de sentrale områdene som det må antas at ekstremismekommisjonen vil berøre. Se nærmere om bestemmelsen Holmboe (2017).

Avvergingsplikten gjelder uavhengig av om den mulige gjerningspersonen utviser subjektiv skyld eller har skyldene etter straffeloven § 20 (Prop. 66 L (2019-2020), punkt 3.2). Dersom avvergeren har informasjon som gjør at det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at en person forbereder for eksempel drap⁸ eller en terrorhandling,⁹ inntretr altså avvergingsplikten uavhengig av om den mulige gjerningspersonen er tilregnelig, og uavhengig av om for eksempel kravet til terrorhensikt er oppfylt.

Det avgjørende for om bestemmelsen kan anvendes, er hvor sannsynlig avvergeren mener at faren er.

I Kripos' rapport om vold begått av psykisk syke (2022, s. 66) heter det at «den generelle avvergeplikten [...] er forbeholdt relativt akutte situasjoner». En lignende formulering er brukt av Evalueringsutvalget etter Kongsberg-hendelsen (Henriksen et al., 2022, s. 201). Det er ikke en helt presis gjengivelse av lovens krav. Selv om uttrykket «avverge» kan lede tanken

⁵ Se for eksempel barnevernsloven § 13-1 og sosialtjenesteloven § 44, jf. punkt 1.4.2.2 nedenfor.

⁶ Se også punkt 1.3.4 nedenfor.

⁷ Uthevet her.

⁸ Straffeloven § 275.

⁹ Straffeloven § 131 og § 133.

hen til at faren må være akutt, kan kunnskap om et lovbrudd som ligger langt fram i tid, likevel utløse en avvergingsplikt (Ørum et al., 2022). Dersom en avverger har kunnskap som gjør det sikkert eller mest sannsynlig at en person vil begå for eksempel et drap eller en terrorhandling om en tid, kan altså avvergingsplikten inntre.¹⁰ Nettopp ved terror kan det være planlagt lovbrudd ved bestemte arrangementer som er planlagt lang tid i forveien, som 1. mai-tog (Bjørge & Gjelsvik, 2018, s. 39),¹¹ 17. mai-arrangementer eller pride-arrangementer (Jansen et al., 2023).

Her er det verdt å merke seg at straffeloven § 196 tredje ledd bokstav a ved første øyekast kan gi inntrykk av at avvergingsplikten først inntre når gjerningspersonen har overtrådt forsøksgrensen.¹² Regelen i tredje ledd bokstav a er imidlertid ikke en regel om når avvergingsplikten inntreffer, men en *straffbortfallsregel*. Tanken er at dersom gjerningspersonen ikke gjennomfører handlingen, er det lite rimelig å straffe den som burde avverget hendelsen. Avvergingsplikten oppstår når avvergeren får den tilstrekkelige kunnskapen, og opphører ikke før det enten er for sent å avverge handlingen eller følgen, eller det er på det rene at handlingen ikke vil bli gjennomført (Kjerschow, 1930, s. 390).

Eksempelvis kan man tenke seg at avvergeren (A) den 1. januar fikk pålitelig kunnskap om at det var «sikkert eller mest sannsynlig» at gjerningspersonen (G) skal kaste en bombe i 1. mai-toget. G har ennå ikke gått over forsøksgrensen etter straffeloven § 16 og heller ikke overtrådt andre straffebud som omfattes av straffeloven § 196, men A har her avvergingsplikt. Dersom det viser seg at G ikke kommer så langt som til straffbart forsøk, kan man ikke straffe A for brudd på avvergingsplikt. Men plikten bortfalt først når det ble klart at G ikke ville gjennomføre planene.

Skyldkravet er forsett med hensyn til om det er mulig å avverge handlingen eller følgen, mens det altså må kreves at avvergeren holder det som sikkert eller mest sannsynlig at handlingen eller følgen vil inntreffe. Det er i realiteten et krav om sannsynlighetsforsett.¹³

Det er verdt å merke seg at det for en del alvorlige straffbare handlinger er fastsatt regler som rammer også det som vanligvis ville vært «straffri forberedelse». For eksempel rammes forsøk på en terrorhandling allerede den som «foretar handlinger som legger til rette for og peker mot gjennomføringen»¹⁴ (Holter, 2021). Også utenfor terrortilfellene er det flere regler som skal hindre forbund om straffbare handlinger. For eksempel omfattes grov kroppsskade¹⁵, grov frihetsberøvelse,¹⁶ drap,¹⁷ ran¹⁸ og fremkalling av fare for allmennheten¹⁹ av avvergingsplikten i straffeloven § 196. Men også forbund om å inngå slike lovbrudd dekkes

¹⁰ Etter politiregisterloven § 27 første ledd er det derimot lagt til grunn at det i «avverge» ligger at «utførelsen kommer innen forholdsvis kort tid» (politiregisterforskriften § 9-2). Men her kan politiet etter omstendighetene dele informasjon også for å «forebygge» lovbruddet (politiregisterloven § 27 andre ledd).

¹¹ Se for eksempel Rt. 1980 s. 1258: En 20 år gammel mann ble dømt til fem års fengsel for overtredelse av straffeloven 1902 § 231 og § 151 jf. § 148. «Natt til 1. mai 1979 kastet han en antent hjemmelaget bombe inne på Kongeterassen, hvor det befant seg folk, og om dagen 1. mai en tilsvarende bombe mot 1. mai-toget» (s. 1260).

¹² «Brudd på avvergingsplikten straffes ikke når

a. handlingen det er tale om å avverge ikke har kommet så langt som til straffbart forsøk, jf. § 16».

¹³ Straffeloven § 22 første ledd bokstav b.

¹⁴ Straffeloven § 131 tredje ledd.

¹⁵ Straffeloven § 274.

¹⁶ Straffeloven § 255.

¹⁷ Straffeloven § 275.

¹⁸ Straffeloven § 327.

¹⁹ Straffeloven § 355.

av avvergingsplikten.²⁰ Det er altså tilstrekkelig for å etablere avvergingsplikt at avvergeren holder det som sikkert eller mest sannsynlig at gjerningspersonen vil forsøke å inngå slike forbund.

Det kreves heller ikke at man holder det som mest sannsynlig at gjerningspersonen vil lykkes, så lenge man holder det som sikkert eller mest sannsynlig at han eller hun vil overtre forsøksgrensen (Kjerschow, 1930, s. 390).

Straffeloven § 196 løser altså – rettslig sett – spørsmålet om avveining mellom taushetsplikt og avvergingsplikt så langt den rekker. Det skal imidlertid en del til før en enkeltperson regner det som «sikkert eller mest sannsynlig» at konkrete, alvorlige straffbare handlinger vil bli begått.

Der flere ansatte i et organ har kunnskap som til sammen ville være tilstrekkelig for å etablere at det var sikkert eller mest sannsynlig at nærmere bestemte lovbrudd ville skje, er ikke vilkårene for avvergingsplikt oppfylt. En annen sak er at organet kan bli ilagt foretaksstraff for uaktsom, grov tjenestefeil²¹ (LB-2021-25070).

Det er verdt å merke seg at straffeloven § 196 sjelden gis stor oppmerksomhet i fremstillinger av reglene om taushetsplikt. Men i den nyeste generelle fremstillingen av taushetsplikt i forvaltningsretten (Efjestad & Selman, 2021) er det godt redegjort for regelen.

Det synes som at straffeloven § 196 nå er mer kjent og kanskje mer brukt enn tidligere. Men det er lett å slutte seg til Evalueringsutvalget etter Kongsberg-saken (Henriksen et al., 2022, s. 201) når det oppsummerer disse hjemlene slik:

«Disse hjemlene gir imidlertid ikke ytringsrett (eller -plikt) i en mer generelt forebyggende setting som er aktuell for det formaliserte samarbeidet.»

1.3.3 Plikt til å søke å avverge alvorlig ulykke (straffeloven § 287)

Etter straffeloven § 287 har alle plikt til «etter evne å hjelpe en person som er i åpenbar fare for å miste livet eller bli påført betydelig skade på kropp eller helse, eller [...] ved anmeldelse eller på annen måte etter evne å avverge brann, oversvømmelse, sprengning eller lignende ulykke som medfører fare for menneskeliv eller betydelig skade på kropp og helse». Denne plikten går foran taushetsplikt (NOU 2015: 3, s. 201).

1.3.4 Helsepersonells plikt til å varsle nødetater

Etter helsepersonelloven § 31 har helsepersonell plikt til å varsle politi og brannvesen dersom dette er nødvendig for å avverge alvorlig skade på person eller eiendom. Det er antatt at det er en «høy terskel» for at varslingsplikt skal inntre (Hauglid, 2022).

1.3.5 Plikt til å varsle barnevernet

Etter barnevernsloven § 13-2 skal enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, varsle barnevernet blant annet dersom det er grunn til å tro at et barn blir utsatt for alvorlig omsorgssvikt eller viser alvorlige atferdsvansker, blant annet ved å begå alvorlige eller gjentatte lovbrudd (Stang, 2023). Slike atferdsvansker kan gi grunnlag for

²⁰ Straffeloven § 279, § 256, § 329 og § 357.

²¹ Straffeloven § 172 jf. § 171.

tvangsplassering i barvernsinstitusjon.²² Formålet med tiltaket er imidlertid å beskytte barnet selv, ikke å ivareta samfunnsvernet (Lassen, 2023).

Varslingsplikten gjelder også for yrkesutøvere som opptrer i medhold av helsepersonelloven, psykisk helsevernloven, helse- og omsorgstjenesteloven, familievernkontorloven og privatskolelova.²³

1.3.6 To omdiskuterte unntak

Bestemmelsene om varslingsplikter mv. går altså foran taushetsplikten så langt det er nødvendig for å oppfylle plikten. For pliktene fastsatt i straffeloven § 196 og barnevernsloven § 13–2 er det fastsatt direkte i loven.²⁴ Men også hjelpeplikten i straffeloven § 287 må forstås slik at den går foran taushetsplikten. Dette gjelder også yrkesgrupper som har en særlig streng taushetsplikt, som meklere i ekteskapssaker, leger, psykologer, apotekere, jordmødre eller sykepleiere, advokater og forsvarere, forstandere og prester.²⁵ Lovgiveren har altså truffet det prinsipielle valget at selv sterk taushetsplikt må vike for disse samfunnspliktene.

Likevel har lovgiveren i nyere tid begynt å gjøre innhugg i disse varslingspliktene. Det kan være uheldig på de aktuelle saksområdene, men kan også gi grobunn for press mot varslingspliktene fra andre yrkesgrupper som mener deres virksomhet krever et særlig sterkt taushetspliktvern.

1.3.6.1 Tilrettelagt innhenting – etterretningstjenesteloven § 7-13

For tilrettelagt innhenting etter etterretningstjenesteloven er det gjort unntak fra disse pliktene, se § 7-13 første ledd:

«Etterretningstjenesten skal ikke utlevere overskuddsinformasjon fra innhenting etter dette kapitlet. Slik informasjon utløser ikke avvergings- eller opplysningsplikter etter annen lov.»

I høringsnotatet forut for lovproposisjonen var det forutsatt at alminnelige regler om avvergingsplikt og varslingsplikt ikke gjaldt (Forsvarsdepartementet, 2018). Dette ble kritisert i høringsrunden, blant annet av Riksadvokaten, Det nasjonale statsadvokatembetet og Kripos (se også Holmboe, 2019). I loven ble det deretter tatt inn en bestemmelse i § 7-13 andre ledd som skulle tydeliggjøre adgangen til å dele informasjon (Prop. 80 L (2019-2020), punkt 11.12.2):

«Overskuddsinformasjon som nevnt i første ledd kan likevel utleveres i den utstrekning det er nødvendig for å forhindre alvorlig fare for noens liv, helse eller frihet eller at noen blir uriktig tiltalt eller domfelt for en straffbar handling. EOS-utvalget skal varsles om utleveringen.»

Informasjon som ikke er overskuddsinformasjon, kan utleveres dersom vilkårene i kapittel 10 er oppfylt.

Den mest aktuelle typen informasjon er i denne sammenheng informasjon om straffbare handlinger som ikke rammes av straffelovens kapittel 17 om vern av Norges selvstendighet og

²² Barnevernsloven § 6-2.

²³ Barnevernsloven § 13-2 andre ledd. Se også helsepersonelloven § 33.

²⁴ Dette gjelder også plikten etter straffeloven § 226 til å opplyse om uriktig tiltale eller domfellelse, som jeg ikke går nærmere inn på her.

²⁵ Se straffeprosessloven § 119 og tvisteloven § 22-5.

andre grunnleggende nasjonale interesser eller kapittel 18 om terrorhandlinger og terrorrelaterte handlinger (Prop. 80 L (2019-2020), s. 133 punkt 11.12.1).

I forarbeidene er det vist til at unntaket for eksempel kan komme til anvendelse «dersom målrettet innhenting av innholdsdata fra et godkjent etterretningsmål viser at etterretningsmålet utsetter sine nærstående for alvorlig vold eller seksuelt misbruker et barn» (Prop. 80 L (2019-2020), kapittel 17). I slike tilfeller vil det neppe være adgang til å unnlate å varsle uten å bryte statens plikt til å sikre menneskerettighetene (se EMKs artikler 2, 3 og 8; jf. EMDs storkammerdom i saken O’Keeffe mot Irland 28. januar 2014).²⁶ Det er derfor etter mitt syn mest dekkende å lese «kan» som «skal».

I instruksen til sjefen for Etterretningstjenesten er det ikke gjort noe slikt unntak. Men det må følge av statens plikt til å sikre menneskerettighetene at det i alvorlige tilfeller som faller inn under etterretningstjenesteloven § 7-13 andre ledd, vil foreligge en rett og langt på vei en plikt til å varsle når det er nødvendig for å forhindre alvorlig fare for noens liv, helse eller frihet. Det samme må gjelde for opplysninger om at noen er uriktig tiltalt eller domfelt for en straffbar handling – i hvert fall tilfeller som ville utløse en opplysningsplikt etter straffeloven § 226.

Det er forståelig at staten ønsker å hindre at opplysninger skal spres utover formålet, av hensyn til personvernet. Men «personvern» kan ikke bare bety personens vern om opplysninger. Vern om liv og helse er også personvern. Ordninger for å innhente informasjon må derfor utformes med oppmerksomhet om at det kan fremkomme overskuddsinformasjon som gir staten plikt til å handle for å sikre menneskers rett til liv, helse og frihet.

1.3.6.2 Sletting av informasjon fra åpne kilder – politiregisterloven § 65

Ved lov 28. april 2023 nr. 11 ble det vedtatt en ny § 65 a i politiregisterloven om Politiets sikkerhetstjenestes adgang til å behandle åpent tilgjengelig informasjon til etterretningsformål. Det er foreløpig ikke besluttet når bestemmelsen skal tre i kraft.

Bestemmelsen har vært omdiskutert, men det skal jeg ikke gå inn på her. Det følger imidlertid av § 65 a andre ledd at opplysningene skal være sperret og bare kan brukes til de formålene som er listet opp der.²⁷ Det vil si at de alminnelige varslingspliktene ikke vil gjelde fullt ut. Dette har jeg kommentert annetsteds (Holmboe, 2022a), og jeg går ikke nærmere inn på det her.

1.3.6.3 Ulempen ved å begrense avvergingsplikten mv.

Når jeg nevner disse spørsmålene her, er det fordi det ville være uheldig om en eventuell utvidelse av informasjonstilgangen skulle kompenseres ved en begrensning i avvergings- og varslingsplikter som ellers gjelder.

1.4 Regler om opplysningsrett

Ved taushetsplikt for personopplysninger vil det normalt være hjemmel til å dele opplysningene hvis man har samtykke fra den berettigede. I noen tilfeller kan dette være

²⁶ EMDN-2009-35810.

²⁷ «Opplysninger som behandles etter første ledd, skal være sperret og kan bare brukes til følgende formål:

1. utarbeidelse av analyser og etterretningsvurderinger, jf. politiloven § 17 a
2. opprettelse av eller bruk i forebyggende sak, jf. § 64 tredje ledd nr. 1 bokstav a
3. etterforskning av lovbrudd som nevnt i politiloven § 17 b, jf. straffeprosessloven § 224.»

hensiktsmessig: En person som er i et radikaliserert miljø og ønsker hjelp til å komme ut, kan finne det hensiktsmessig at hjelperen kan dele saken i et forebyggende forum.

1.4.1 Politiet

1.4.1.1 De alminnelige reglene i politiregisterloven

Etter de alminnelige reglene i politiregisterloven kan politiet allerede utlevere opplysninger «til andre offentlige organer og institusjoner som inngår i et kriminalitetsforebyggende samarbeid når det er nødvendig for å forebygge kriminalitet». Utlevering må være forholdsmessig i den konkrete situasjonen.²⁸

Politiet kan også gi opplysninger til «andre offentlige organer i deres interesse, dersom dette er nødvendig for å fremme mottakerorganets oppgaver etter lov eller for å hindre at virksomhet blir utøvd på en uforsvarlig måte».²⁹ Det er også adgang til å gi opplysninger til private i mottakerens interesse «dersom dette er nødvendig for å fremme mottakerens oppgaver etter lov eller for å hindre at virksomhet blir utøvd på en uforsvarlig måte».³⁰ Om disse bestemmelsene viser jeg til litteraturen (Holmboe et al., 2022/2023; Keiserud et al., 2023a; Peters, 2020).

1.4.1.2 Opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll eller bruk av tvangsmidler i forebyggende øyemed

For opplysninger innhentet ved *kommunikasjonskontroll* mv. er taushetsplikten strengere.³¹ Politiet kan imidlertid bruke opplysninger i etterforskning eller for å avverge en straffbar handling som kan medføre frihetsstraff.³² Se Keiserud et al. (2023b). Opplysningene kan imidlertid ikke brukes som ledd i alminnelige forebygging når faren ikke er nærliggende.

Bruk av opplysninger fra *tvangsmidler i forebyggende øyemed* er regulert av politiloven § 17 f. Av interesse her er at opplysningene kan brukes «som ledd i å forebygge et straffbart forhold som nevnt i [politiloven] § 17 b første ledd», «som ledd i etterforskning av et straffbart forhold som nevnt i § 17 d første ledd, herunder som ledd i avhør av de mistenkte» og «for å forhindre en alvorlig straffbar handling som kan krenke andres liv, helse eller frihet».³³ En del av disse lovbruddene vil dekkes av Ekstremismekommisjonens mandat. Av plasshensyn går jeg ikke nærmere inn på disse bestemmelsene her, men viser til litteraturen (Myhrer, 2021, 2022; Spurkland, 2021/2022).

1.4.2 Forvaltningen

1.4.2.1 Generelt

Av interesse i et samarbeidsperspektiv er særlig forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 5, 6 og 7, samt forvaltningsloven § 13 g.

Etter *forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 5* er taushetsplikt ikke til hinder for at et forvaltningsorgan gir andre forvaltningsorganer «opplysninger om en persons forbindelse med

²⁸ Politiregisterloven § 27 fjerde ledd jf. tredje ledd.

²⁹ Politiregisterloven § 30.

³⁰ Politiregisterloven § 31.

³¹ Straffeprosessloven § 216 i jf. politiregisterloven § 23 siste ledd.

³² Straffeprosessloven § 216 i første ledd tredje punktum bokstavene a og f.

³³ Politiloven § 17 f andre ledd bokstavene a, b og e.

organet og om avgjørelser som er truffet og ellers slike opplysninger som det er nødvendig å gi for å fremme avgiverorganets oppgaver etter lov, instruks eller oppnevningsgrunnlag».

Etter § 13 b første ledd nr. 6 er taushetsplikten ikke til hinder for at et forvaltningsorgan «anmelder eller gir opplysninger [...] om lovbrudd til påtalemyndigheten eller vedkommende kontrollmyndighet, når det finnes ønskelig av allmenne omsyn eller forfølgning av lovbruddet har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver».

En relativt ny regel³⁴ er § 13 b første ledd nr. 7, som gir adgang til å dele «opplysningene med andre så langt det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse». I en del tilfeller vil opplysninger om en person være av en slik art at opplysninger kan deles med hjemmel i denne bestemmelsen.

Forvaltningslovutvalget foreslo en regel om at forvaltningsorganer skulle kunne dele opplysninger med andre forvaltningsorganer av hensyn til mottakeren (NOU 2019: 5). Departementet kom etter høringen til at spørsmålet burde utredes nærmere, og fremmet i første omgang ikke forslag om en slik endring (Prop. 166 L (2020–2021)). Derimot ble det gitt en hjemmel i *forvaltningsloven* § 13 g om at det kan fastsettes forskrift om adgang til informasjonsdeling og annen behandling av taushetsbelagte opplysninger. Det er gitt forskrift om deling av taushetsbelagte opplysninger og behandling av personopplysninger m.m. i det tverretatlige samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet (a-kriminformasjonsforskriften).³⁵

Om forvaltningsloven § 13 b og § 13 g viser jeg til litteraturen (Stub, 2021/2022) og den nylig utgitte veilederen om taushetsplikt (Justis- og beredskapsdepartementet, 2023).

1.4.2.2 Særlige regler for utvalgte forvaltningsorganer

Etter *sosialtjenesteloven* § 44 gjelder bestemmelsene i forvaltningsloven §§ 13 flg., men det er presisert at det bare kan gis opplysninger til andre forvaltningsorganer etter forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 «når dette er nødvendig for å fremme kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningens oppgaver». Adgangen til deling med andre forvaltningsorganer ble noe utvidet i 2021 ved at § 13 b første ledd nr. 5 nå gjelder for sosialtjenesten (Köhler-Olsen, 2023).

Etter *barnevernsloven* § 13-1 tredje ledd kan opplysninger gis til andre forvaltningsorganer «når det er nødvendig for å ivareta oppgaver etter denne loven». Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 gjelder ikke. Regelen i forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 5 gjelder nå også for barnevernet (Stang, 2023).

1.4.3 Helsepersonell

Helsepersonell har taushetsplikt etter helsepersonelloven § 21.

Det er ikke noen slik generell regel for deling av informasjon fra helsepersonell som det er for forvaltningsorganer. Hjemmelen for å dele informasjon i nødssituasjoner er helsepersonelloven § 31. Utenom nødssituasjonene er det særlig samtykke (helsepersonelloven § 22) som er aktuell, i tillegg til helsepersonelloven § 23 nr. 4.

³⁴ Tilføyd ved lov 18. juni 2021 nr. 127, i kraft 1. juli 2021.

³⁵ FOR-2022-06-17-1045.

25. juni-utvalget har anbefalt at politiet og PST i større grad søker å skaffe seg samtykke fra den det gjelder slik at helseopplysninger kan deles (Jansen et al., 2023, s. 97).

Bestemmelsen i helsepersonelloven § 23 nr. 4 fastsetter at opplysninger kan gis videre når «tungtveiende private eller offentlige interesser gjør det rettmessig å gi opplysningene videre».

Der politiet har bidratt med å frakte en pasient til det psykiske helsevernet, kan det spørres om politiet som sådan dermed er «kjent med» innleggelsen. Kongsberg-utvalget legger til grunn at det er tilfelle (Henriksen et al., 2022, s. 22):

«Betydningen av unntaket i helsepersonelloven § 23 nummer 1 om at helsepersonellets taushetsplikt ikke er til hinder 'for at opplysninger gis den som fra før er kjent med opplysningene', er at den gir mulighet for en 'spørre- og orienteringsfunksjon'. I de tilfellene hvor politiet allerede er kjent med pasientens kontakt med det psykiske helsevernet og kjenner hovedårsaken til det, vil det normalt ikke utgjøre noe brudd på helsepersonellets taushetsplikt om det orienteres om at vedkommende skrives ut. Det kan heller ikke være noe i veien for at etatene forespørres om opplysninger som kan være av betydning for avgjørelser som helsevesenet skal treffe. Når politiet selv har begjært pasienten tvangsinnlagt, jamfør ovenfor, eller på grunn av vedkommendes voldelige atferd har bistått med å bringe ham/henne til et behandlingssted innenfor det psykiske helsevernet, vil opplysningen om at vedkommende er pasient og har utvist voldelig atferd, allerede være kjent for politiet. En forespørsel til politiet om hvorvidt de har ytterligere opplysninger, for eksempel om voldssaker som er under etterforskning, vil derfor ikke avsløre noen ny sensitiv informasjon.»

Henriksen-utvalgets redegjørelse bygger på redegjørelsen i NOU 2010: 3. Om helsepersonelloven § 23 nr. 1 uttaler dette utvalget (s. 121):

«Når politiet selv har begjært pasienten tvangsinnlagt, eller på grunn av vedkommendes voldelige atferd har bistått med å bringe pasienten til et behandlingssted innenfor det psykiske helsevern, vil opplysningen om at vedkommende er pasient og har vist voldelig atferd, allerede være kjent for politiet. En forespørsel til politiet om de har ytterligere opplysninger, for eksempel om voldssaker som er under etterforskning, vil derfor ikke avsløre noen ny sensitiv informasjon. Utdragnet i et tilfelle som dette er å etablere en fast kontaktperson i politidistriktet, slik at informasjonen ikke blir gjenstand for større spredning enn påkrevd. [...]

I tilfeller hvor en pasient med en psykisk lidelse har vært innlagt eller har mottatt poliklinisk behandling uten at [...] politiet har vært involvert, vil imidlertid en slik 'spørre- og orienteringsfunksjon' kunne være et brudd på taushetsplikten, med mindre pasienten har samtykket. Pasienten er for eksempel innlagt etter begjæring fra familien og med bistand fra fastlegen. Selv om det kan være all grunn for pasientens behandler til å undersøke med politiet om pasientens voldelige atferd og knivtrussel overfor svigerinnen, var et engangstilfelle, vil alene det å rette en forespørsel avsløre pasientforholdet, noe som er taushetsbelagt informasjon.»

Helsedirektoratet legger samme forståelse til grunn (Helsedirektoratet, 2023a punkt 11.1):

«Der politiet for eksempel allerede vet at en person er pasient, typisk fordi politiet bistod ved innleggelsen, kan helsetjenesten kontakte politiet og be om informasjon.»

Det kan imidlertid etter mitt syn også diskuteres om politiets transport av en person til sykehuset gjør at «politiet» er kjent med innleggelsen selv om transporten er loggført. Det vil jo bare være noen ganske få tjenestepersoner som kjenner til transporten. Kjennskap til at

transporten er gjennomført, gir heller ikke uten videre informasjon om hvor lenge vedkommende er innlagt.

Mæland-utvalget holder spørsmålet åpent (s. 221):

«Taushetsplikten er ikke til hinder for at helsepersonellet gir opplysninger til noen som allerede er kjent med dem, for eksempel opplysninger om at pasienten er under behandling eller det gjøres en voldsrisikoutredning, jf. helsepersonelloven § 23 nr. 1. Dette unntaket kan blant annet være aktuelt overfor nærmeste pårørende. Unntak kan også være relevant i tilfeller hvor politiet har begjært pasienten innlagt til tvungent vern etter phvl. § 3-6 første ledd. Utvalget erfarer at det er ulike oppfatninger av hvilken informasjon som helsevesenet kan gi politiet dersom disse kun har transportert pasienten til sykehuset og loggført dette. Slik utvalget ser det blir spørsmålet da om en slik loggføring kan være tilstrekkelig til å si at politiet «fra før er kjent med» innleggelsen, jf. helsepersonelloven § 23 nr. 1.»

Regelen i helsepersonelloven § 23 nr. 1 gir derfor ikke et sikkert grunnlag for å spørre politiet om voldshistorikk – heller ikke når politiet har brakt pasienten til helsevesenet. Uansett vil helsepersonell ikke *generelt* kunne forespørre politiet om voldshistorikk mv. når ikke politiet har bistått tidligere.

Uklarhet om reglene om taushetsplikt kan føre til usikkerhet og varierende praksis. Det er derfor en fordel om uklarheter kan fjernes ved lovendringer.

1.5 Frivillige organisasjoner. Tros- og livssynssamfunn

Det er rimelig å anta at frivillige organisasjoner og tros- og livssynssamfunn kan ha en konstruktiv rolle i et samarbeid om å forebygge radikalisering.

Generelt gjelder det ingen lovfestet taushetsplikt for ansatte i frivillige organisasjoner. Etter omstendighetene kan det gjelde en avtalefestet taushetsplikt. Når frivillige organisasjoner tar på seg oppdrag for forvaltningen, kan taushetsplikten følge av forvaltningsloven § 13.

Det gjelder ingen *generell* regel om taushetsplikt for den som utfører oppgaver for tros- og livssynssamfunn. Det er imidlertid fastsatt i straffeloven § 211 at «prester eller forstandere i registrerte trossamfunn, [...] meklingsmenn i ekteskapsaker, og disses hjelpere» har taushetsplikt om «hemmeligheter som er betrodd dem eller deres foresatte i anledning av stillingen eller oppdraget». Denne taushetsplikten er en sterk taushetsplikt, der unntaksreglene i forvaltningsloven ikke gjelder (Ørum, 2018). Skal en prest, forstander eller hjelper delta i et kriminalitetsforebyggende samarbeid, vil det være vanskelig uten samtykke fra den som har krav på taushet.

Eventuelle endringer i reglene om presters og forstanderes taushetsplikt reiser imidlertid vanskelige spørsmål. De har som hovedregel ikke meldeplikt til barnevernet etter barnevernsloven § 13-2, noe som viser at taushetsplikten står svært sterkt.³⁶ Det er ikke gitt at denne sterke taushetsplikten bør svekkes. For ordens skyld nevner jeg at det ikke er tvilsomt at avvergingsplikten etter straffeloven § 196 gjelder uten hensyn til taushetsplikt også for prester og forstandere (Groseth, 1995, s. 212-213; Holmboe, 2010; Kjerschow, 1930, s. 391; Skeie, 1938, s. 814).

³⁶ Prest i Den norske kirke eller godkjent vigslar i annet trossamfunn kan mekle i saker etter ekteskapsloven eller barneloven, se forskrift om mekling etter ekteskapsloven og barneloven § 4 første ledd bokstav b. Mekleren har meldeplikt til barnevernet, se ekteskapsloven § 26 a og barnevernsloven § 13-2 andre ledd andre punktum.

2 En kort presentasjon av den danske Retsplejeloven § 115, evt. med relevante rettskilder og en kort sammenligning av adgangen til å dele informasjon mellom tjenester på ekstremismefeltet i Norge og i Danmark

Den danske bestemmelsen i retsplejeloven § 115 lyder:

«§ 115. Politiet kan videregive oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold til andre myndigheder, hvis videregivelsen må anses for nødvendig af hensyn til

- 1) det kriminalitetsforebyggende samarbejde (SSP-samarbejdet),
- 2) politiets samarbejde med de sociale myndigheder og social- og behandlingspsykiatrien som led i indsatsen over for socialt udsatte personer (PSP-samarbejdet) eller
- 3) samarbejdet mellem kriminalforsorgen, de sociale myndigheder og politiet (KSP-samarbejdet) som led i indsatsen over for
 - a) dømte, der løslades fra institutioner under kriminalforsorgen,
 - b) dømte under 18 år, der løslades fra institutioner m.v. uden for kriminalforsorgen, hvor de er anbragt i henhold til § 78, stk. 2, i lov om fuldbyrdelse af straf m.v., og
 - c) personer, der løslades fra varetægtsfængsling eller anden frihedsberøvende foranstaltning efter kapitel 70, hvis de skønnes at være radikaliserede eller i risiko for at blive det.

Stk. 2. I samme omfang som nævnt i stk. 1 kan en myndighed videregive oplysninger om enkeltpersoner til politiet og andre myndigheder, der indgår i de former for samarbejde, som er nævnt i stk. 1. Oplysningerne må i forbindelse med de nævnte former for samarbejde ikke videregives med henblik på efterforskning af straffesager.

Stk. 3. Inddrages selvejende institutioner, der løser opgaver for det offentlige inden for social-, undervisnings- og beskæftigelsesområdet eller social- og behandlingspsykiatrien, i de former for samarbejde, som er nævnt i stk. 1, kan der i samme omfang som nævnt i stk. 1 og 2 udveksles oplysninger mellem myndighederne og institutionerne.

Stk. 4. De myndigheder og institutioner, der indgår i de former for samarbejde, som er nævnt i stk. 1, er ikke forpligtet til at videregive oplysninger efter stk. 1-3.»

Første ledd regulerer politiets adgang til å dele opplysninger med andre myndigheter. Bestemmelsene i *andre og tredje ledd* (stk. 2 og 3) regulerer andre myndigheters adgang til å dele opplysninger. *Fjerde ledd* (stk. 4) fastsetter at de myndighetene og institusjonene som har opplysningsrett etter andre og tredje ledd, ikke har plikt til å dele opplysningene.

Politiets adgang til å dele opplysninger med andre organer som ledd i det kriminalitetsforebyggende arbeidet, synes forholdsvis parallell med reglene etter norsk rett. Der regelen skiller seg fra norsk rett, er særlig vedrørende andre organers adgang til å dele opplysninger i et slikt samarbeid. Det er verdt å merke seg at det er fastsatt i loven hvilke typer samarbeid regelen gjelder.

I stk. 2 siste punktum er det fastsatt at opplysninger til politiet eller andre myndigheter ikke skal gis «med henblik på efterforskning af straffesager». Det er imidlertid adgang til å anmelde straffbare forhold på samme måte som tidligere (Højlund Christensen & Torp).

Også samarbeid med «behandlingspsykiatrien» er omfattet av regelen (stk. 1 nr. 2).

2.1 Politiets taushetsplikt overfor andre organer

Politiet har en forholdsvis vid adgang til å dele opplysninger med andre forvaltningsorganer, både som ledd i et kriminalitetsforebyggende samarbeid (politiregisterloven § 27 fjerde ledd) og for å hindre at en virksomhet blir utøvd på uforsvarlig måte (politiregisterloven § 30). I en del tilfeller kan slike opplysninger også gis til private (politiregisterloven § 31).

2.2 Andre forvaltningsorganers taushetsplikt overfor politiet

Politiet har altså en forholdsvis vid adgang til å dele taushetsbelagt informasjon for å avverge eller forebygge kriminalitet, og for å delta i det kriminalitetsforebyggende samarbeidet. Denne adgangen speiles ikke uten videre i andre organers regler. Dette er en bevisst lovgiverstrategi. Hensynene bak taushetsplikt, eksempel vis for helsepersonell eller ansatte i barnevernet, kan tale for at reglene ikke skal være like.

2.3 De norske reglene sammenlignet med de danske

Etter hva jeg kan se, er det altså på to punkter retsplejeloven § 115 særlig skiller seg fra de norske reglene: *Forvaltningen* kan gi politiet og andre myndigheter opplysninger som ledd i samarbeidet, og også deler av *helsevesenet* kan bidra i samarbeidet.

For ordens skyld nevner jeg at den danske retsplejeloven § 115 a også har en hjemmel for at politiet kan dele opplysninger om personer som har fylt 18 år, med pårørende:

«§ 115 a. Politiet kan videregive fortrolige opplysninger vedrørende personer, der er fyldt 18 år, til forældre eller andre, herunder familiemedlemmer, der har lignende tætte relationer til den pågældende person, hvis videregivelsen må anses for nødvendig som led i en kriminalitetsforebyggende indsats over for personen.»

Denne retten synes å gå lengre enn norsk rett. Politiregisterloven § 31 gjelder neppe i slike situasjoner. I politiregisterforskriften § 9-7 er det nevnt eksempler på aktuelle mottakere, som alle er foretak. Det kan være naturlig å overveie om en slik bestemmelse som § 115 a kan være tjenlig også i en norsk sammenheng.

3 Hvilke hensyn gjør seg gjeldende for og imot en utvidet adgang til å dele informasjon?

3.1 Hvor stort er behovet?

I en rekke utredninger i de senere år er det uttalt at reglene om taushetsplikt kan gjøre det vanskelig å utveksle informasjon som kan gjøre det mulig å forebygge eller avverge alvorlige lovbrudd (Dalgaard-Nielsen et al., 2020; Henriksen et al., 2022; Kripos, 2022; NOU 2010: 3; NOU 2012: 14). I litteraturen har det vært tatt til orde for å utvide politiets rettslige grunnlag for å iverksette egnede forebyggende tiltak (Spurkland, 2022, s. 300-301).

Et grunnleggende spørsmål er om eventuelle problemer skyldes *normen* (rett forstått), altså terskelen for å dele opplysninger med andre tjenester, eller at reglene er vanskelige å forstå og anvende. Under det siste hører også spørsmålet om det er forskjellige kulturer knyttet til taushetsplikten innenfor forskjellige yrkesgrupper.

Dersom problemer knytter seg til at reglene er vanskelige å forstå, kan det likevel være grunn til å vurdere å endre reglene hvis det gjør dem lettere å anvende riktig. Men noe kan antakelig

løses ved orienteringer om regelverket. Et eksempel på det siste er den veilederen om taushetsplikt som Justis- og beredskapsdepartementet nylig har utgitt (2023). Under enhver omstendighet er det viktig at endringer i reglene om taushetsplikt forankres godt hos de aktuelle yrkesgruppene.

3.2 Noen grunnleggende forutsetninger

Staten skal sikre, håndheve og respektere menneskerettighetene. Borgerne har rett til blant annet vern om sitt privatliv, men også til at staten søker å sikre borgerne mot inngrep fra andre borgere (Rt. 2013 s. 588). I litteraturen har det vært reist spørsmål om det forebyggende politiarbeidet har tilstrekkelig forankring i lov til å ivareta rettssikkerheten (Nilsen, 2021, 2022a, 2022b; Sunde, 2020, 2023).

Opplysninger som gir en indikasjon på at en person i fremtiden kan utføre farlige og samfunnsskadelige handlinger, kan deles inn etter begrepsparene ekte/falske og positive/negative.

Ekte positive vil være tilfeller der man har forutsett at slike handlinger kan komme, og det viser seg å være riktig. Ekte negative vil si at man har vurdert risikoen som så lav at det ikke er grunnlag for tiltak, og det heller ikke skjer vesentlig skade. Falske positive vil være der man predikerer en uakseptabel høy risiko for skadegjørende handlinger, men dette viser seg ikke å stemme. Falske negative vil si at det konkluderes med at det ikke er tilstrekkelig fare for alvorlige handlinger, men de blir gjennomført.

Her vil det selvsagt være flytende overganger: Risikoen kan være sett, men ikke vurdert høyt nok. Der man griper inn med frihetsberøvende tiltak, for eksempel tvangsplassering eller fengsling, vil man ikke vite om risikoen ville blitt aksentuert.

De rapportene som er publisert etter gruoppvekkende hendelser, er skrevet etter at eksisterende tiltak ikke har vist seg å være tilstrekkelige til å hindre gruoppvekkende handlinger med tap av menneskeliv. De kan dermed klassifiseres som «falske negative»: Systemet har ikke vært i stand til å hindre forbrytelsen.

Ethvert system som gir grunnlag for inngrep for å hindre en fremtidig fare, kan imidlertid også skape «falske positive» ved at man griper inn overfor noen som ikke ville ha begått farlige handlinger. Hvilke dette er, vet man ikke. Ved et svært vidtrekkende tiltaksapparat vil det ventelig være en del falske positive. Om dette gir grunnlag for en akseptabel avveining, er et rettskulturelt og rettspolitisk spørsmål.

Dersom lovgiveren åpner for en utvidet adgang til å dele taushetsbelagt informasjon mellom forskjellige organer, må det også ses hen til hvilke *virkemidler* som er tilgjengelige for organene. Dersom terskelen for deling av sensitive personopplysninger settes så lavt at det uansett ikke er hjemmel for noen inngrep, er det vanskelig å se hvilke hensyn som skulle tilsi delingen. Politiet har imidlertid en rekke muligheter til å iverksette tiltak også av forebyggende art (Gjelsvik & Bjørge, 2018; Lie, 2015; Spurkland, 2017).

Forebyggingsfeltet er preget av at de forskjellige organene i utgangspunktet ikke vet hva de andre vet (hvis opplysninger ikke deles). Det som virker som en enkeltstående puslespillbrikke, kan være den brikken som er nødvendig for å avklare om det er behov for tiltak.

3.3 Et verdimelessig spenningsfelt: Kan en vid delingsadgang virke mot sin hensikt?

Som det påpekes av Kongsberg-utvalget, har forskjellige organer forskjellig verdigrunnlag for sitt arbeid. Det avspeiles i reglene om taushetsplikt og hvilke unntaksregler som gjelder (Henriksen et al., 2022, s. 19).

Et moment å overveie, er at det i en del miljøer allerede eksisterer konspirasjonsteorier (Døving & Emberland, 2018). En begrensning i taushetsplikten kan kanskje bidra ytterligere til en oppfatning i noen miljøer om at staten er en motstander.

Det er ikke avklart om en vid adgang til deling av taushetsbelagt informasjon kan føre til at folk blir mer forsiktige med å betro seg til hjelpeapparatet om vanskelige situasjoner i livet. For avvergingsplikt («mandatory reporting») fant en norsk studie av internasjonal litteratur at «Empirical research appears to be scarce, with moderate to high degree of bias and with only limited recent development» (Vatnar et al., 2019). Det må imidlertid tas i betraktning at dersom folk opplever det slik at terskelen er lav eller ikke-eksisterende, *kan* det påvirke viljen til å dele informasjon med hjelpeapparatet. Her vil antakelig enkeltteksempler som blir kjent i mediene, påvirke atferden vel så mye som den strenge jus.

Man skal likevel ikke ta for gitt at den som betror seg om egne eller nærståendes problemer, uten videre ønsker at informasjonen skal stanse hos den man betror seg til. I noen tilfeller er formålet nettopp at noen skal gripe inn.

3.4 Hensyn for og mot en utvidelse av adgangen til å dele taushetsbelagt informasjon

3.4.1 Generelt

Hensyn for taushetsplikt er dels knyttet til rimelighet, dels til nytte. Det oppfattes gjennomgående som lite rimelig at personsensitive opplysninger som er gitt til et forvaltningsorgan eller til helsevesenet, fritt skal kunne spres. En fri spredningsadgang ville også kunne begrense tilgangen til opplysninger. Tillit til at opplysninger behandles forsvarlig, antas å føre til at folk i større grad velger å betro seg.

På den annen side kan en absolutt taushetsplikt være lite rimelig. Dersom et forvaltningsorgan eller helsepersonell vet om at noen er i ferd med å påføre seg selv eller andre alvorlig skade, oppfattes det av de fleste som uheldig om ingen ting gjøres. Det er heller ikke gitt at den som gir opplysninger, kanskje i en akutt faresituasjon, ønsker at mottakeren holder opplysningene for seg selv.

Det finnes ikke noe «gyllent snitt» som representerer den eneste rette avveining. I en noe eldre tekst heter det (Leivestad, 1982, s. 619):

«I en tid da helse-, sosial-, trygde-, utdannings- og opplæringstjenester vokser og representerer svære utgiftsposter, er det et behov for å rasjonalisere og effektivisere, herunder lette utveksling og bruk av opplysninger, samtidig som man likevel må søke å bevare den diskresjon som virkelig betyr en verdi for klientene.»

Innenfor rammen av dette arbeidet er det naturlig å peke på at hensynet til andre mennesker også vil veie tungt. Samtidig er det heller ikke til det beste for en person i fare for å bli radikalisert at han eller hun får løpe linen ut og skade eller drepe andre mennesker.

Noen momenter er disse:

For en utvidelse av delingsadgangen taler blant annet at reglene kan oppleves som uklare. Hensynet til lik og rettssikker behandling kan tale for en totalgjennomgang av taushetspliktsreglene. Dersom det blir lettere å hindre alvorlige lovbrudd, kan det bidra til bedre trygghet – og opplevd trygghet – for borgerne.

Dersom en utvidet adgang til deling kobles til en mulighet til mer formalisert samarbeid, kan det bidra ikke bare til økt informasjonsdeling, men også til en økt og samordnet innsats.

Det er imidlertid tungtveiende argumenter *mot* en lemping på reglene om taushetsplikt.

Det første spørsmålet er i hvilken grad en utvidet adgang til informasjonsdeling vil sette aktørene bedre i stand til å hindre de alvorlige handlingene. Dersom terskelen settes så lavt at det ikke er tilstrekkelig hjemmel til å gripe inn, kan det spørres hvor mye man har vunnet. En endring i reglene om taushetsplikt kan gi inntrykk av at «noe gjøres», men problemet kan i like stor grad handle om ressurser.

Faren for en markant økning i deling av opplysninger som ikke egentlig har betydning («falske positive»), kan skape flere problemer enn de løser. For det første vil det føre til at sensitive personopplysninger blir spredd mer enn det som egentlig er nødvendig. For det andre kan en stor mengde opplysninger gjøre at de reelle faresignalene drukner i mengden.

Det er viktig at ikke hjelpeprofesjoner blir oppfattet som politiets forlengede arm. Samtidig er det rimelig å anta at varsling basert på konkrete faresignaler ikke nødvendigvis vil redusere tilliten til hjelpeprofesjonene. I noen tilfeller vil den som har vært i fare for å begå en alvorlig straffbar handling, i ettertid også være takknemlig for å ha blitt stanset.

3.4.2 Særregler for forskjellige organer?

De ulike hensynene som forskjellige etater skal ivareta, gjør at det verken er mulig eller ønskelig å ha likelydende regler om taushetsplikt. Jeg nevner til overveielse for kommisjonen noen sondringer som kan være naturlige utgangspunkter for drøftelsene videre. Etter min mening er det hensiktsmessig å skille mellom forvaltningen generelt, forvaltningsorganer med særskilt streng taushetsplikt og helsepersonell. I tillegg må det vurderes om det er behov for egne regler for forvaltningsorganer som er pålagt taushetsplikt etter annen lov enn forvaltningsloven.

3.4.2.1 Forvaltningen generelt

Mye kan tale for å gi forvaltningsorganer som deltar i et etablert samarbeid adgang til å gi opplysninger til hverandre for å ivareta også mottakerorganenes oppgaver. Etter mitt syn er det da mest naturlig å gi forskrift etter forvaltningsloven § 13 g.³⁷ Det er da et vilkår at det ikke vil være et «uforholdsmessig inngrep» mot den enkelte å dele slike opplysninger.

3.4.2.2 Forvaltningsorganer med særskilt streng taushetsplikt

For forvaltningsorganer med særskilt streng taushetsplikt, for eksempel barnevernet eller sosialtjenesten, er det hjemmel i forvaltningsloven § 13 g siste punktum for å gi forskrift så lenge det etableres et samarbeid. Det er likevel viktig å merke seg at jo mer sensitive opplysninger som skal kunne deles, jo lettere vil deling utgjøre et uforholdsmessig inngrep (Stub, 2021/2022, note 5 til § 13 g).

³⁷ Se nærmere nedenfor under punkt 5.

3.4.2.3 Andre forvaltningsorganer

Etter vareførselsloven § 7-10 om tollmyndighetenes taushetsplikt gjelder ikke forvaltningsloven §§ 13, 13 b, § 13 c og 13 e som utfyllende bestemmelser for taushetsplikten etter denne bestemmelsen. Det må da legges til grunn at § 13 g heller ikke gjelder. Derimot gjelder forvaltningsloven § 13 a om begrensninger i taushetsplikten når det ikke er behov for beskyttelse (Myhrvold, 2023, note 4 til § 7-10). For tollmyndighetene er det fastsatt at taushetsplikten ikke er til hinder for at opplysninger «utleveres til andre offentlige myndigheter dersom det er nødvendig for å utføre mottakerorganets oppgaver etter lov eller for å hindre at virksomhet blir utøvd på en uforsvarlig måte».³⁸ Nærmere regler er gitt i vareførselsforskriften § 7-11-1 (Myhrvold, 2023). Her nevner jeg at det er uttrykkelig fastsatt at opplysninger alltid kan gis til politi og påtalemyndighet «dersom det er grunn til å undersøke om noen forbereder, begår eller har begått en handling som kan medføre høyere straff enn fengsel i seks måneder».³⁹

3.4.2.4 Helsepersonell

Helsepersonells taushetsplikt er som kjent hjemlet i helsepersonelloven § 21. Det vil derfor ikke være adgang til å gi forskrift etter forvaltningsloven § 13 g om helsepersonells taushetsplikt.

Olsen-utvalget etterlyste allerede i 2010 en utredning av om det var grunnlag for å endre reglene om taushetsplikt i helsesektoren (NOU 2010: 3, kapittel 11). Oppfordringen til å utrede spørsmålet ble støttet av viktige høringsinstanser (Datatilsynet, 2010; Holst, 2010; Kompetansesenter for sikkerhets- fengsels- og rettspsykiatri for Helseregion Sør-Øst, 2010; Riksadvokaten, 2010).⁴⁰

Spørsmålet om å utvide helsepersonells adgang til å dele taushetsbelagte opplysninger reiser vanskelige verdispørsmål. Jeg kan slutte meg til Olsen-utvalgets utgangspunkt (NOU 2010: 3, s. 131):

«Kan de foreslåtte endringer forventes å bidra til å hindre slike tragiske hendelser som er bakgrunn for utredningen, eller i alle fall i fremtiden legge forholdene til rette for at tilsvarende hendelser ikke skjer? Dette er et faktisk spørsmål, og ikke et rettslig spørsmål. Må spørsmålet foran besvares benektende, eller kan det ikke gis noe sikkert svar på det, kan det med atskillig rett hevdes at regelendringene først og fremst representerer en økt personvernkenkelse og ikke er noe relevant (adekvat) middel til å ivareta det aktuelle tvingende samfunnsmessige behov.»

Samtidig er det, som utvalget peker på (s. 132), også i pasientens interesse at han eller hun hindres i å begå en alvorlig voldshandling.

Som Kongsberg-utvalget har fremholdt (Henriksen et al., 2022, s. 23), er informasjonen om reglene uklar. Det kan det gjøres noe med uten lovendring.

³⁸ Vareførselsloven § 7-11.

³⁹ Vareførselsforskriften § 7-11-1 andre ledd bokstav f andre punktum. Terskelen knytter seg til strafferammen i loven, ikke til hva som er forventet straff i den konkrete saken.

⁴⁰ Høringssaken finnes på <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing--nou-2010-3-drap-i-norge-i-period/id609115/>.

3.4.3 Oppsummering

Dagens regler gir hjemmel – og et stykke på vei plikt – til å dele taushetsbelagt informasjon. Men det kreves at faren er forholdsvis konkret, og at avvergeren holder det som sannsynlig at et alvorlig lovbrudd vil skje. Kjennskapen til disse reglene kan nok bli bedre, men rett forstått vil reglene om handleplikter ikke være tilstrekkelige til generelt forebyggingsarbeid.

Jo mer sensitive opplysninger det er tale om å dele, jo høyere bør terskelen være for å dele opplysningene. Dersom folk får inntrykk av at man ikke kan betro seg om tunge tanker eller deltakelse i et lukket miljø uten at politiet varsles, kan det føre til at færre søker hjelp. Mot dette står hensynet til å gripe inn i tide. Avvergingsplikten etter straffeloven § 196 er et uttrykk for at den konkrete risiko for alvorlige straffbare handlinger veier tyngre enn den abstrakte risiko for at folk skal avstå fra å betro seg til hjelpeapparatet. Dette hensynet kan slå gjennom også når vilkårene for avvergingsplikt ikke er oppfylt. Men særlig ved spørsmål om informasjonsdeling fra hjelpeprofesjoner kan det være grunn til å søke å gi presise regler.

4 Dersom man innfører en utvidet hjemmel for deling, hvilke sikkerhetsmekanismer bør være på plass?

En mulig utvidet hjemmel til å dele taushetsbelagt informasjon reiser spørsmål både om *vilkårene* for deling, hvilken *bruk* som skal være tillatt, om *lagring* og om hvem som skal ha *tilgang* til informasjonen.

4.1 Vilråene for å dele taushetsbelagt informasjon

4.1.1 Formalisert samarbeid

Politiet har allerede en forholdsvis vid adgang til å dele informasjon med samarbeidende organer. Skal andre organer og helsevesenet ha adgang til å dele mer informasjon enn i dag, oppstår spørsmålet om hva terskelen skal være, og hvem som skal ha tilgang. Jeg er enig med Kongsberg-utvalget (Henriksen et al., 2022, s. 201-202) i at det ikke bør gis en *generell* regel som uthuler taushetsplikten. En eventuell regel bør knyttes til et formalisert samarbeid. (Om den lovtekniske løsningen, se punkt 5 nedenfor.) Kongsberg-utvalgets forslag er et godt utgangspunkt:

«Taushetsplikt etter [de ulike aktørers lovbestemte taushetsplikt] er ikke til hinder for at det gis opplysninger til andre offentlige organer eller institusjoner som inngår i et forebyggende arbeid knyttet til psykisk syke og kriminelt belastede personer når dette anses nødvendig for å kunne forebygge alvorlig kriminalitet og verne samfunnet.»

Som utvalget fremhever (s. 201), vil en slik bestemmelse bare gjelde

- «— for aktørene når de deltar i det formaliserte samarbeidet
- for pasienter/klienter som er registrert som gjenstand for et slik samarbeid
- så langt hensynet til risikoreducerende forebygget arbeid tilsier det».

Om en slik regel skal gjelde også for *helsepersonell*, er etter mitt syn et vanskeligere spørsmål. Som jeg har redegjort for ovenfor, har det lenge vært etterlyst et grundig utredningsarbeid både av faktisk og juridisk art. Antakelig bør det søkes å gi presise regler, og det kan være gode grunner til at terskelen skal være høyere for helsepersonell enn for andre.

Et slikt utredningsarbeid ligger utenfor rammen av mitt oppdrag. Jeg er ikke kjent med om utvalgets forslag er «kvittert ut». Uansett er det nå grunn til at spørsmålet blir tatt opp på nytt.

4.1.2 Helsepersonells behov for opplysninger fra politiet ved sikkerhetsvurderinger
Mæland-utvalget (2023, s. 200, punkt 11.3.2) har fremholdt at ivaretagelse av samfunnsvernet i psykisk helsevern forutsetter grundige voldsrisikovurderinger der det er aktuelt. Kommisjonen har tatt opp spørsmålet om helsepersonells adgang til å dele opplysninger med politiet ved sikkerhetsvurderinger etter psykisk helsevernloven.

Helsedirektoratet har gjengitt de mest aktuelle hjemlene slik (2023a punkt 11.1):

- Psykisk helsevernloven § 3-6, ved helsetjenestens bistandsanmodninger og når politiet begjærer tvungent psykisk helsevern
- Psykisk helsevernloven kapittel 5 for saker der pasienten er dømt til tvungent psykisk helsevern
- Plikt og rett til å videreformidle opplysninger til politiet, jf. helsepersonelloven § 31 og § 23 nr. 4.

Mæland-utvalget har fremholdt (2023, s. 220):

«Utvalget har fått innspill om behov for at helsetjenesten bør kunne gi mer informasjon til pårørende og politi ved permisjon, utskriving eller opphør av tvungent psykisk helsevern. Dette vil kunne muliggjøre iverksetting av personrettede forebyggende tiltak for pasienter med kjent risiko for vold, herunder risiko for trusler eller vold mot nærmeste pårørende.»

Som det fremgår ovenfor i punkt 1.4.3, er det noe omdiskutert i hvilken grad helsepersonell kan spørre politiet om en pasients voldshistorikk. Dersom helsepersonelloven § 23 nr. 1 gir en slik rett, er det bare når politiet har bistått ved innleggelsen.

Også når politiet ikke har noen rolle i saken, kan helsepersonell ha behov for å be om opplysninger fra politiet ved vurderingen av det skal treffes vedtak om tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern, for eksempel om pasienten har tidligere voldshistorikk. Da må det gis opplysninger om at pasienten er tvangsinnlagt. Dersom politiet ikke kjenner til fra før at pasienten er innlagt, kan ikke helsepersonell uten videre dele denne informasjonen med politiet.

Etter *forvaltningsloven* kan et forvaltningsorgan gi et annet forvaltningsorgan «slike opplysninger som det er nødvendig å gi for å fremme avgiverorganets oppgaver etter lov, instruks eller oppnevningssgrunnlag».⁴¹

Statens undersøkelseskomisjon for helse- og omsorgstjenesten (Ukom)⁴² har avgitt en rapport (2023) etter drapene og drapforsøkene på Kongsberg i 2021. Kommisjonen fremholder blant annet (punkt 4):

«Ifølge psykoseveilederen [...] er det viktigste kriteriet i en voldsrisikovurdering om personen allerede har begått voldshandlinger. Hvis det er tilfellet, skal situasjonen rundt

⁴¹ Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 5.

⁴² Se lov 16. juni 2017 nr. 56 om Statens undersøkelseskomisjon for helse- og omsorgstjenesten.

voldshandlingen utredes. Behandler trenger å ha kjennskap til pasientens voldshistorikk hos politiet.»

Spørsmålet er dermed hvordan helsepersonell skal kunne få slik informasjon fra politiet uten å overtre reglene om taushetsplikt i helsepersonelloven § 21. Anmodning om informasjon fra politiet kan vanskelig gis uten å røpe at pasienten vurderes for tvangsinnlegging. Dette reiser både praktiske og rettslige spørsmål: Rettslig vil ikke alltid vilkårene i helsepersonelloven § 23 eller § 31 være oppfylt. Og uklarhet om rekkevidden av regelverket kan i seg selv virke nedkjølende.

Det kan være nyttig å se hen til andre instanser som har en streng taushetsplikt.

For *barnevernstjenesten*, som er underlagt strengere regler enn forvaltningslovens alminnelige bestemmelser, er det fastsatt at opplysninger «*kan gis til andre forvaltningsorganer når det er nødvendig for å ivareta oppgaver etter denne loven*». Tilsvarende gjelder for opplysninger fra barnevernstjenesten til «*yrkesutøvere etter helsepersonelloven*». ⁴³ I forarbeidene er det blant annet pekt på at forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 2⁴⁴ innebærer at barnevernet kan formidle opplysninger både til offentlige og private instanser for å kunne få opplysninger (Prop. 133 L (2020–2021), punkt 19.1.4.3 «Innledning»):

«Bestemmelsen innebærer blant annet at barnevernet uten hinder av taushetsplikt kan formidle opplysninger til private for eksempel dersom dette er nødvendig i forbindelse med innhenting av opplysninger i forbindelse med gjennomføringen av en undersøkelse.»

Det kan være verdt å overveie om ikke helsepersonell burde få en tilsvarende lovhjemmel for lettere å kunne ivareta sine oppgaver. Det mest nødvendige synes å være at helsepersonell i tilfelle får en slik adgang til å dele opplysninger med politiet, men det bør muligens vurderes om adgangen også skal gjelde overfor forvaltningen ellers når det er nødvendig.

4.2 Bruk av informasjonen

Etter den danske retsplejeloven § 115 kan ikke opplysninger «videregives med henblik på efterforskning af straffesager». ⁴⁵ I en del tilfeller må politiet imidlertid etterforske for å avverge et mulig lovbrudd.

For eksempel kan en deltaker i samarbeidet dele en bekymring for at en pasient har uttalt et ønske om å sprengte en politistasjon og har skaffet seg midler til å gjennomføre sprengningen. Her kan pasienten allerede ha overtrådt den utvidede forsøksregelen i straffeloven § 131 tredje ledd. Det at saken begynner med at politiet får en opplysning som normalt er undergitt taushetsplikt, hindrer ikke at saken etterforskes. Men selv om helsepersonell med taushetsplikt lovlig har gitt politiet opplysninger som kan brukes i straffesak, betyr ikke det uten videre at vedkommende kan vitne i straffesaken uten samtykke fra den berettigede (Rt. 2008 s. 504). Da kan neppe heller polititjenestepersonen som mottar informasjonen, vitne om hva helsepersonellet har fortalt.

⁴³ Barnevernsloven § 13-1 tredje ledd første og andre punktum.

⁴⁴ «Taushetsplikt etter § 13 er ikke til hinder for: [...]

2. at opplysningene brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for, bl.a. kan brukes i forbindelse med saksforberedelse, avgjørelse, gjennomføring av avgjørelsen, oppfølging og kontroll».

⁴⁵ Se punkt 2 ovenfor.

For de mer alvorlige lovbruddene vil det ofte foreligge avvergingsplikt etter straffeloven § 196 allerede i dag. Vanskeligere kan det være der det er grunn til bekymring på grunn av en handling som ikke i seg selv er et alvorlig lovbrudd, men som kan gi en indikasjon på at man bør følge med på vedkommende. For eksempel kan personen ha en historikk med bruk av vold når han eller hun bruker narkotika over tid. Det kan være nødvendig i en forebyggings sak å orientere andre deltakere i samarbeidet, også politiet, om at personen nå har erkjent å ha begynt å bruke narkotika igjen. Det virker imidlertid lite rimelig om personen på grunn av denne informasjonsdelingen straffefølges for bruk av narkotika. En slik regel kunne også føre til at hjelpeprofesjonene viker tilbake for å orientere om slike lovbrudd.

En mulig løsning er å sette forbud mot videre etterforskning eller iretteføring av lovbrudd under en viss strafferamme. For eksempel kan grensen settes slik at strafferammen må være over tre års fengsel.

En annen mulig løsning er å knytte vurderingen til om bruken av opplysningene «ikke vil være et uforholdsmessig inngrep, og oppklaring av forholdet uten bruk av opplysningene i vesentlig grad ville ha blitt vanskeliggjort», som det er gjort for opplysninger fra kommunikasjonskontroll som ikke i seg selv kunne begrunne et slikt tvangsinngrep (Keiserud et al., 2023b, kommentar til § 216 i avsnitt 7).⁴⁶ En annen mulighet er å knytte vilkår for videre bruk til bestemmelsen i politiloven § 17 f (Myhrer, 2022; Spurkland, 2021/2022).

4.3 Lagring og tilgang

Opplysningene kan ikke lagres lengre enn det som er nødvendig for å forebygge lovbruddet.⁴⁷ Opplysninger kan i en del tilfeller gjelde personens religiøse eller filosofiske overbevisning eller helse, og dermed være «særlige kategorier av personopplysninger».⁴⁸

5 Hvordan (lovteknisk) kan en lavere terskel for informasjonsdeling ved radikaliseringsbekymring innføres i norsk rett?

5.1 Informasjonsutveksling ved et formalisert samarbeid

Dersom det skal innføres en lavere terskel for informasjonsdeling ved radikaliseringsbekymring i norsk rett, er det som nevnt viktig at kriteriene er så klare som mulig.

Det er etter min mening naturlig å vurdere å fastsette en forskrift med hjemmel i forvaltningsloven § 13 g. Forskriften om a-krimssamarbeidet kan være et godt utgangspunkt. Samtidig kan det være nyttig å vurdere de kritiske kommentarene til a-krimssamarbeidet som er fremsatt i juridisk teori (Greve, 2021; Nilsen, 2018). – Det er gitt en egen hjemmel for utveksling av personopplysninger i a-krimssamarbeidet i personopplysningsloven § 12 a, og det kan være naturlig å vurdere en tilsvarende hjemmel for det kriminalitetsforebyggende samarbeidet.

⁴⁶ Se straffeprosessloven § 216 i første ledd bokstav d første punktum

⁴⁷ Politiregisterloven § 50.

⁴⁸ Personvernforordningen (GDPR) artikkel 9.

Det vil etter mitt syn være hensiktsmessig å gi hjemler også i *særlovgivningen*. Under enhver omstendighet vil det være lettere å få oppmerksomhet omkring en ny regel som begrenser taushetsplikten dersom hjemmelen står i samme lov som hjemmelen for taushetsplikt.

Dersom kommisjonen ønsker å legge opp til at tros- og livssynssamfunn skal kunne delta i samarbeidet, kan det oppstå spørsmålet om reguleringen av taushetsplikten for prester og forstandere i straffeloven § 211. I forarbeidene til tros- og livssynssamfunnsloven er det uttalt at departementet så behov for «å vurdere nærmere om det bør tas inn en spesialbestemmelse om taushetsplikt i trossamfunnsloven, og hvordan denne i så fall skal utformes».

Departementet uttalte at det ville komme tilbake til dette spørsmålet (Prop. 130 L (2018-2019), punkt 21.8). Jeg kjenner ikke til hvilke planer departementet har for dette arbeidet. – Om det er grunnlag for å gå så langt som til å fastsette slike unntak, reiser imidlertid prinsipielle spørsmål. Eventuelle unntaksregler for prester og forstandere bør uansett ikke være videre enn for helsepersonell.

5.2 Hjemmel for helsevesenet til å gi opplysninger for å få opplysninger

Som jeg har redegjort for ovenfor under punkt 4.1.2, kan en hjemmel for helsepersonell til å gi opplysninger for å få opplysninger, utformes etter mønster av barnevernsloven § 13-1 tredje ledd.

Mæland-utvalget har foreslått endringer i psykisk helsevernloven § 3-3 a, nye fjerde og femte ledd:

«Den faglig ansvarlige for vedtaket skal vurdere om farevilkåret er oppfylt dersom pasienten utøver eller har utøvd vold, har kommet med trusler eller har truende atferd. Den faglig ansvarlige for vedtaket skal da også vurdere om det skal gjøres en voldsrisikoutredning, herunder utarbeide en risikohåndteringsplan, i samarbeid med pasienten, eventuelt nærmeste pårørende, kommunal helse- og omsorgstjeneste og andre relevante offentlige instanser.

Den faglige ansvarlige for vedtaket skal vurdere om det behov for å innhente opplysninger fra nærmeste pårørende, kommunal helse- og omsorgstjeneste og andre relevante instanser i forbindelse med vurderingen av vilkåret om manglende beslutningskompetanse og farevilkåret.»

En lovendring etter mønster av barnevernsloven § 13-1 tredje ledd kunne være et nytt sjette ledd dersom man følger opp Mæland-utvalgets forslag, for eksempel slik:

«Ved vurderingen kan det gis opplysninger til andre dersom det er nødvendig for å innhente opplysningene.»

Dersom man mener at det bare er politiet som skal kunne gis slike opplysninger, kan «andre» erstattes med «politiet», eventuelt «politiet og påtalemyndigheten».

5.3 Hjemmel til å gi opplysninger om myndige personer til foreldre?

Som det er nevnt ovenfor, kan det være grunn til å overveie en regel tilsvarende retsplejeloven § 115 a også for norske forhold. Det er imidlertid ikke opplagt at en slik regel bare skal gjelde for politiet.

5.4 Ny tvangshjemmel?

Det ligger utenfor rammen for dette oppdraget å vurdere behovet for en ny tvangshjemmel. Samtidig er det, som nevnt, lite vunnet ved å senke terskelen for å utveksle informasjon

dersom mottakeren ikke kan bruke informasjonen til noe. Jeg nevner derfor for sammenhengens skyld at *Kongsberg-utvalget* har foreslått en ny tvangshjemmel i politiloven § 12 (Henriksen et al., 2022, s. 202). *Maktmiddelutvalget* har uttalt seg mer tvilende til om en slik hjemmel er hensiktsmessig, og anført at et slikt forslag vil kreve grundig utredning (Lagestad et al., 2022, s. 148).

6 Oppsummering

Dersom det skal legges opp til et formalisert samarbeid for å hindre radikaliserings, kan man etter mitt syn legge opp til en bestemmelse i tråd med hva Kongsberg-utvalget foreslo. Regelteknisk vil den beste løsningen etter mitt syn være en forskrift med hjemmel i forvaltningsloven § 13 g, men kombinert med bestemmelser i personopplysningsloven og særlovgivningen. Om det skal gjøres endringer i *helsepersonelloven*, bør utredes nærmere. Det kan også vurderes endringer i psykisk helsevernloven for å gi hjemmel til å innhente opplysninger ved voldsrisikovurderinger.

Referanser

Rettspraksis

LB-2021-25070. *Tjenestefeil foretaksstraff*. Borgarting lagmannsrett.

<https://lovdata.no/pro/LBSTR/avgjorelse/lb-2021-25070>

Rt. 1980 s. 1258. *Bombe. 1. mai-tog*. Norges Høyesterett.

Rt. 2008 s. 504. *Avvergingsplikt. Vitneforklaring*. Norges Høyesterett.

Rt. 2013 s. 588. *Menneskerettigheter. Statens ansvar. Mangelfull beskyttelse. EMK*. Norges Høyesterett. <https://lovdata.no/avgjorelse/hr-2013-881-a>

Offentlige dokumenter

Dalgaard-Nielsen, A., Eriksen, J. R., Hansen, M. L., Illum, J., Ishaq, B., Ravndal, J. A. & Renå, H. (2020). *Evaluering av politiets og PSTs håndtering av terrorhendelsen i Bærum 10. august 2019*.

https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/al-noor---terrorhandlingen/evaluering_terrorhendelsen_i_baerum_01072020_original_digital.pdf

Datatilsynet. (2010). *Høring - NOU 2010: 3 "Drap i Norge i perioden 2004 - 2009"*.

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/hod/hoeringer_sha/drap/datatilsynet.pdf

Forsvarsdepartementet. (2018). *Høringsnotat: Forslag til ny lov om Etterretningstjenesten*.

Forsvarsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---forslag-til-ny-lov-om-etterretningstjenesten/id2618620/?expand=horingsnotater>

Helsedirektoratet. (2023a). *Helsetjenestens og politiets ansvar for personer med psykisk lidelse - oppgaver og samarbeid*. <https://www.helsedirektoratet.no/rundskriv/helsetjenestens-og-politiets-ansvar-for-personer-med-psykisk-lidelse#referere>

Helsedirektoratet. (2023b, 4. juli). *Tydligere rammer for politiets bistand til helsetjenesten*

<https://www.helsedirektoratet.no/nyheter/tydeligere-rammer-for-politiets-bistand-til-helsetjenesten>

Henriksen, S. V., Brenden, T., Hoel, L., Kruke, B. I. & Myhrer, T.-G. (2022). *Evaluering av PSTs og politiets håndtering i tilknytning til Kongsberg-hendelsen 13. oktober 2021*. Politihøgskolen.

<https://www.politiet.no/en/aktuelt-tall-og-fakta/aktuelt/news/2022/06/14/evalueringsrapporten-etter-kongsberg-hendelsen-er-klar/>

Holst, Ø. (2010). *Høringsuttalelse fra Kompetansesenter for sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri for Helseregion Sør-Øst – NOU 2010: 3 "Drap i Norge i perioden 2004-2009" Vedlegg III*. Oslo universitetssykehus.

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/hod/hoeringer_sha/drap/vedlegg3.pdf

Jansen, P. T., Eriksen Christoffer, C., Hoven, S., Løberg, A., Ravndal, J. A., Rolfheim-Bye, C. L. & Skoglund, G. (2023). *Rapport fra 25. juni-utvalget: Evaluering av PST og politiet*.

Justis- og beredskapsdepartementet. (2023). *Taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt i forvaltningen – en veileder*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/taushetsplikt-opplysningsrett-og-opplysningsplikt-i-forvaltningen-en-veileder/id2963083/>

Kompetansesenter for sikkerhets- fengsels- og rettspsykiatri for Helseregion Sør-Øst. (2010). *Høringsuttalelse – NOU 2010: 3 "Drap i Norge i perioden 2004 – 2009"*. Oslo universitetssykehus.

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/hod/hoeringer_sha/drap/kps.pdf

Kripos. (2022). *Vold begått av personer med alvorlige psykiske lidelser*. Kripos.

Mæland, Ø., Fosse, K., Kjennerud, J., Kroken, R. A., Pedersen, G. S., Rosenqvist, R., Soknes, B. K. & Terjesen, A. G. (2023). *Bedre beslutninger, bedre behandling*.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/bedre-beslutninger-bedre-behandling/id2985104/>

NOU 2010: 3. *Drap i Norge i perioden 2004–2009*.

NOU 2012: 14. *Rapport fra 22. juli-kommisjonen*.

NOU 2015: 3. *Advokaten i samfunnet: Lov om advokater og andre som yter rettslig bistand*.

- NOU 2019: 5. *Ny forvaltningslov: Lov om saksbehandlingen i offentlig forvaltning (forvaltningsloven)*.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-5/id2632006/>
- Prop. 66 L (2019-2020). *Endringer i straffeloven mv. (avvergingsplikt, utenomrettslig tvangsekteskap, diskrimineringsvern, skyting mot politiet mv.)*.
- Prop. 80 L (2019-2020). *Lov om Etterretningstjenesten (etterretningstjenesteloven)*.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-80-l-20192020/id2698600/>
- Prop. 130 L (2018-2019). *Lov om tros- og livssynsfunnsamfunn (trossamfunnsloven)*.
- Prop. 133 L (2020–2021). *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven*.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-133-l-20202021/id2842271/>
- Prop. 166 L (2020–2021). *Endringer i forvaltningsloven m.m. (utvidet adgang til informasjonsdeling)*.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-166-l-20202021/id2843338/>
- Riksadvokaten. (2010). *Høring - oppfølging av NOU 2010: 3 Drap i Norge i perioden 2004-2009*.
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/hod/hoeringer_sha/drap/riksadvokaten.pdf
- Statens undersøkelseskomisjon for helse- og omsorgstjenesten (Ukom). (2023). *Helsehjelp til personer med alvorlig psykisk lidelse og voldsrisiko*. <https://ukom.no/rapporter/helsehjelp-til-personer-med-alvorlig-psykisk-lidelse-og-voldsrisiko-copy/vare-funn-helsehjelpen-kom-til-kort>

Litteratur

- Bjørger, T. (Red.). (2011). *Forebygging av terrorisme og annen kriminalitet* (Bd. 2011:1). Politihøgskolen.
- Bjørger, T. (2015). *Forebygging av kriminalitet*. Universitetsforlaget.
- Bjørger, T. & Gjelsvik, I. M. (2018). Utvikling og utbredelse av høyreekstremisme i Norge. I T. Bjørger (Red.), *Høyreekstremisme i Norge: Utviklingstrekk, konspirasjonsteorier og forebyggingsstrategier* (Bd. 2018:4, s. 27-144). Politihøgskolen.
<https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2568904>
- Døving, C. A. & Emberland, T. (2018). Konspirasjonsteorier i det ytterliggående høyrelandskapet i Norge. I T. Bjørger (Red.), *Høyreekstremisme i Norge: Utviklingstrekk, konspirasjonsteorier og forebyggingsstrategier* (Bd. 2018:4, s. 179-232). Politihøgskolen.
<https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2568904>
- Efjestad, J. S. & Selman, C. (2021). *Taushetsplikt i forvaltningen*. Universitetsforlaget.
- Fredriksen, S. (2021). *Politi loven. Karnov lovkommentarer*.
- Gjelsvik, I. M. & Bjørger, T. (2018). Politiets virkemidler og rolle i forebygging av høyreekstremisme. I T. Bjørger (Red.), *Høyreekstremisme i Norge: Utviklingstrekk, konspirasjonsteorier og forebyggingsstrategier* (Bd. 2018:4, s. 235-276). Politihøgskolen.
<https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2568904>
- Greve, I. (2021). Noen rettslige utfordringer ved det tverretatlige arbeidet i a-krimsentrene – med særlig vekt på påtalemyndighetens rolle og ansvar. *Tidsskrift for strafferett*, 21(2), 119-139.
<https://doi.org/10.18261/issn.0809-9537-2021-02-02>
- Groseth, T. (1995). Kapittel 13: Forbrydelser mod den almindelige Orden og Fred. I A. Bratholm & M. Matningsdal (Red.), *Straffeloven med kommentarer: Anden Del. Forbrydelser* (s. 180-231). Universitetsforlaget.
- Hauglid, M. (2022). *Helsepersonelloven. Karnov lovkommentarer*.
- Holmboe, M. (2010). Prester, taushetsplikt og avverging av overgrep. *Lov og Rett*, 49(5), 241-242.
- Holmboe, M. (2017). *Tale eller tie: Om plikt til å avverge alvorlige lovbrudd og uriktige domfellelser*. Gyldendal Juridisk.
- Holmboe, M. (2019). Ytring: Etterretning og avvergingsplikt. *Tidsskrift for strafferett*, 19(1), 3-7.
- Holmboe, M. (2022a, 12. desember). Ikke skjær avvergingsplikten med ostehøvel! *Rett24*.
<https://rett24.no/articles/ikke-skjaer-avvergingsplikten-med-ostehovel>

- Holmboe, M. (2022b). Taushets- og opplysningsplikt i helsesektoren – menneskerettighet mot menneskerettighet. I H. S. Aasen & M. K. Bahus (Red.), *Menneskerettigheter i helse- og omsorgstjenesten* (s. 96–121). Universitetsforlaget.
- Holmboe, M., Lenth, G. & Sæther, K. E. (2022/2023). Politiregisterloven. *Karnov lovkommentarer*.
- Holter, K. (2020). *Hensikt : og omkringliggende begreper i strafferetten*. Karnov group.
- Holter, K. (2021). Det utvidede ansvaret for terrorforsøk: Med en analyse av Oslo tingretts dom i sak TOSL-2021-40978. *Tidsskrift for strafferett*, 21(4), 398-426.
<https://doi.org/10.18261/issn.0809-9537-2021-04-06>
- Husabø, E. J. (2022). Straffeloven. *Karnov lovkommentarer*.
- Højlund Christensen, L. & Torp, K. Retsplejeloven. *Karnov (Danmark)*.
- Keiserud, E., Sæther, K. E., Holmboe, M., Jahre, H.-P., Matningsdal, M. & Smørdal, J. G. (2023a). *Politiregisterloven kapittel 6: lovkommentar*. Juridika.
- Keiserud, E., Sæther, K. E., Holmboe, M., Jahre, H.-P., Matningsdal, M. & Smørdal, J. G. (2023b). *Straffeprosessloven: lovkommentar*. Universitetsforlaget, Juridika.
- Kjerschow, P. (1930). *Almindelig borgerlig straffelov av 22. mai 1902 ... og lov om den almindelige borgerlige straffelovs ikrafttreden*. Aschehoug.
- Köhler-Olsen, J. (2023). Sosialtjenesteloven. *Karnov lovkommentarer*.
- Lagestad, P., Dietrichson, M., Aasen, B., Kløkstad, H., Løkkebakken, M., Lussand, K., Solheim, J. E. & Langballe, Å. (2022). *Politiets bruk av maktmidler*. Justis- og beredskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/politiets-bruk-av-maktmidler/id2946065/>
- Lassen, R. (2023). Barnevernsloven. *Karnov lovkommentarer*.
- Leivestad, T. (1982). Tanker om taushetsplikt, særlig for leger. I A. Bratholm, N. Christie & T. Opsahl (Red.), *Lov og frihet. Festskrift til Johs. Andenæs på 70-årsdagen, 7. september 1982* (s. 615-624). Universitetsforlaget.
- Lid, S. (2022). Kommunenes forebyggende terrorsikkerhetsarbeid og partnerskap med politiet. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 63(3), 209-227. <https://doi.org/10.18261/tfs.63.3.4>
- Lie, E. M. (2015). *I forkant: Kriminalitetsforebyggende politiarbeid* (2. utg.). Gyldendal akademisk.
- Matningsdal, M. (2023). *Straffeloven*. Universitetsforlaget Juridika
- Myhrer, T.-G. (2011). Mulige forebyggende virkninger av straffen - generelt og overfor terrorhandlinger spesielt. I T. Bjørgo (Red.), *Forebygging av terrorisme og annen kriminalitet* (s. 83-106). Politihøgskolen.
- Myhrer, T.-G. (2021). L04.08.1995 nr. 53 Lov om politiet (politiloven). *Norsk Lovkommentar*.
- Myhrer, T.-G. (2022). *Politiloven: Lovkommentar*. Universitetsforlaget.
- Myhrvold, E. A. (2023). Vareførselsloven. *Karnov lovkommentarer*.
- Nilsen, J. R. (2018). Politiets bekjempelse av arbeidslivskriminalitet – en praksis uten rettslig forankring? *Tidsskrift for strafferett*, 18(4), 348-361. <https://doi.org/10.18261/issn.0809-9537-2018-04-09> ER
- Nilsen, J. R. (2021). Politiets kriminalitetsforebyggende arbeid - gode intensjoner, men svakt rettslig fundert. I Spesialenheten for politisaker (Red.), *Årsrapport 2020* (s. 8-13).
- Nilsen, J. R. (2022a). Norwegian police law, crime prevention and its (need for more) democratic legitimacy. *Bergen Journal of Criminal Law & Criminal Justice*, 10(2), 3-28.
<https://doi.org/10.15845/bjclcj.v10i2.3842>
- Nilsen, J. R. (2022b). Politilovgivningen under lupen. *Tidsskrift for strafferett*, 22(4), 308-330.
<https://doi.org/10.18261/strafferett.22.4.3>
- Peters, S. (2020). Kommentar til L28.05.2010 nr. 16 Lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven). *Norsk Lovkommentar*. <http://www.rettsdata.no>
- Runhovde, S. R. & Skjevraak, P. E. (2018). *Kriminalitetsforebygging på norsk: En kunnskapsoversikt*.
<http://hdl.handle.net/11250/2507671>
- Skeie, J. (1938). *Den norske strafferett. Annet bind: Den spesielle del*. Olaf Norlis forlag.
- Spurkland, K. (2017, 27. juli). Gråsonen mellom det lovlige og det ulovlige. *Politiforum*.
<https://www.politiforum.no/nyheter/grasonen-mellom-det-lovlige-og-det-ulovlige/138458>
- Spurkland, K. (2021/2022). Politiloven. *Karnov lovkommentarer*.

- Spurkland, K. (2022). Har politiloven gått ut på dato? *Tidsskrift for strafferett*, 22(4), 288-307. <https://doi.org/10.18261/strafferett.22.4.2>
- Stang, E. G. (2023). Barnevernsloven. *Karnov lovkommentarer*.
- Stang, E. G., Aamodt, H. A., Sverdrup, S., Kristofersen, L. B. & Winsvold, A. (2013). *Taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt: regelkunnskap og praksis*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA).
- Stub, M. (2021/2022). Forvaltningsloven. *Karnov lovkommentarer*.
- Sunde, I. M. (2020). Bør rettssikkerheten i politiets kriminalitetsforebyggende arbeid styrkes? *Tidsskrift for strafferett*, 20(1), 3-5. <https://doi.org/10.18261/issn.0809-9537-2020-01-01> ER
- Sunde, I. M. (2023, 19. mai). Regulering av kunstig intelligens – en oppfordring til norske politikere. *Rettt24*. <https://rett24.no/articles/regulering-av-kunstig-intelligens--en-oppfordring-til-norske-politikere>
- Vatnar, S. K. B., Leer-Salvesen, K. & Bjørkly, S. (2019). Mandatory Reporting of Intimate Partner Violence: A Mixed Methods Systematic Review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 1-21. <https://doi.org/10.1177/1524838019869102>
- Ørum, I. L. (2018). *Presters taushetsplikt innhold, grenser og rettslige konsekvenser* [Universitetet i Oslo]. Oslo. <https://www.prest.no/artikkel/masteroppgave-ingrid-loining-orum-presters-taushetsplikt-innhold-grenser-og-rettslige-konsekvenser/>
- Ørum, I. L., Holmboe, M. & Vatnar, S. K. B. (2022, 22. desember). Avvergeplikt kan oppstå selv om faren ikke er «akutt». *Rettt24*. <https://rett24.no/articles/avvergeplikt-kan-oppsta-selv-om-faren-ikke-er-akutt>
- Øyen, Ø. (2022). Kan polititjenestemenn ha taushetsplikt overfor politiet? *Tidsskrift for strafferett*, 22(2), 103-122. <https://doi.org/10.18261/strafferett.22.2.1>